राज्यातील अभियांत्रिकी महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांसाठी आंतरवासिता उपक्रम राबविण्यास मान्यता देणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन जलसंपदा विभाग

शासन निर्णय क्रमांक: टिजीओ- २०२४/प्र.क्र.३४/आ.प्रशि

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२, दिनांक : १५ जानेवारी, २०२५

वाचा :- १) उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, शासन निर्णय क्रमांक : एनईपी-२०२४/प्र.क्र. ११/विशि-३, दिनांक ०५ फेब्रुवारी, २०२४

२) उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, शासन निर्णय क्रमांक : एनईपी-२०२३/प्र.क्र. १७६/विशि-३, दिनांक २९ फेब्रुवारी, २०२४

प्रस्तावना:-

जलसंपदा विभागामध्ये मोठया, मध्यम व लघु पाटबंधारे प्रकल्पांचे सर्वेक्षण, नियोजन, संकल्पन बांधकाम, जल व सिंचन व्यवस्थापन, उपसा सिंचन, पूरिनयंत्रण, जल विद्युत, धरण सुरिक्षतता इ. कामे करण्यात येतात. पाटबंधारे प्रकल्प जलद गतीने पूर्ण करण्याकरीता महाराष्ट्र कृष्णा खोरे विकास महामंडळ, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ, तापी पाटबंधारे विकास महामंडळ, मराठवाडा पाटबंधारे विकास महामंडळ, कोकण पाटबंधारे विकास महामंडळ या पाच महामंडळाची स्थापना करण्यात आली आहे.

राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण, २०२० अन्वये शैक्षणिक अभ्यासक्रमामध्ये आंतरवासिता (Internship) उपक्रम हा महत्वाचा भाग असून अभियांत्रिकी विषयक शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांना आंतरवासिता लागू करण्यात आली आहे. यानुसार जलसंपदा विभागात प्रत्यक्ष चालणाऱ्या कामकाजाबाबतची माहिती अभियांत्रिकी विषयक शिक्षण घेत असलेल्या विद्यार्थ्यांना व्हावी व विभागातील कामाचा प्रत्यक्ष अनुभव त्यांना मिळावा जेणेकरुन विद्यार्थ्यांना प्राप्त अनुभवाचा लाभ त्यांच्या भविष्यातील व्यावसायिक वाटचालीसाठी होईल, या दृष्टीने राज्यातील अभियांत्रिकी शिक्षण घेत असलेल्या विद्यार्थ्यांकरीता जलसंपदा विभागामध्ये आंतरवासिता उपक्रम राबविण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय:-

महाराष्ट्र राज्यातील मान्यताप्राप्त विद्यापीठ व महाविद्यालयांत अभियांत्रिकी विषयक शिक्षण घेत असलेल्या विद्यार्थ्यांना जलसंपदा विभागातील बांधकाम प्रकल्प, उपसा सिंचन योजना, जलिनयोजन, जल हवामान, पर्जन्य, सिंचन व्यवस्थापन, प्रकल्प आरेखन इ. बाबत माहिती व्हावी व त्याचा प्रत्यक्ष अनुभव घेण्यासाठी तसेच त्या अनुभवाचा विद्यार्थ्यांना त्यांच्या अभियांत्रिकी क्षेत्रातील भविष्यातील व्यावसायिक वाटचालीसाठी उपयोग व्हावा या दृष्टिकोनातून जलसंपदा विभागाच्या अधिपत्याखालील महाराष्ट्र अभियांत्रिकी संशोधन संस्था (MERI), नाशिक, मध्यवर्ती संकल्पचित्र संघटना (CDO), नाशिक व जलिवज्ञान व धरण सुरक्षितता संघटना (DSO), नाशिक या तीन संस्थांसह इतर सर्व क्षेत्रीय कार्यालयामध्ये आंतरवासिता उपक्रम राबविण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.

२. आंतरवासिता उपक्रम उपलब्ध करुन देण्याची कार्यवाही महासंचालक, संकल्पन, प्रशिक्षण, जलविज्ञान, संशोधन व सुरक्षितता (संप्रजसंवस्), मेरी, नाशिक यांच्याकडून करण्यात येईल. तसेच सदर

उपक्रमाचे सर्वंकष नियंत्रण व समन्वय महासंचालक (संप्रजसंवस्), मेरी, नाशिक यांच्याकडेच राहील. आंतरवासिता उपक्रमासाठी विद्यार्थ्यांच्या निवडीसंदर्भातील निकष, अटी व शर्ती तसेच सदर उपक्रमाची रुपरेषा व अंमलबजावणीबाबतची कार्यवाही खालील प्रमाणे राहील.

i. शैक्षणिक अर्हता:-

- अ) महाराष्ट्र राज्यातील मान्यता प्राप्त अभियांत्रिकी महाविद्यालयात पदवी अभ्यासक्रमाच्या (BE किंवा BTech) तिसऱ्या किंवा चौथ्या वर्षात शिकत असलेला विद्यार्थी आंतरवासिता उपक्रमासाठी पात्र राहील.
- आ) महाराष्ट्र राज्यातील मान्यता प्राप्त विद्यापीठामध्ये अभियांत्रिकी पदव्युत्तर पदवी (ME किंवा MTech) च्या पहिल्या किंवा दुसऱ्या वर्षात शिकत असलेला विद्यार्थी आंतरवासिता उपक्रमासाठी पात्र राहील.
- ii. आंतरवासितेचे स्वरूप:- विभागामध्ये राबविण्यात येणाऱ्या आंतरवासाता उपक्रमाचे स्वरूप व कालावधी (पूर्णवेळ व अर्धवेळ) याबाबतचा निर्णय महासंचालक (संप्रजसंवस्), मेरी, नाशिक घेतील. सहा महिन्यांपेक्षा जास्त कालावधीसाठी असणाऱ्या आंतरवासितेची संरचना संबंधित विद्यापीठासोबत चर्चा करुन करण्यात येईल.
- iii. अर्ज करण्याची पद्धत:- आंतरवासिता उपक्रमासाठी अखिल भारतीय तंत्रशिक्षण परिषदेच्या (AICTE) (internship.aicte-india.org) या पोर्टलवर ऑनलाईन नोंदणी करणे आवश्यक राहील. नोंदणीकृत अर्जांची काटेकोरपणे छानणी करुनच अर्ज स्वीकृत करण्यात येईल.
- iv. विद्यार्थ्यांची संख्या:- सदर उपक्रमांतर्गत MERI, CDO, DSO व इतर क्षेत्रीय कार्यालयामध्ये निवड करावयाच्या विद्यार्थ्यांची एकूण संख्या महासंचालक (संप्रजसंवस्), मेरी, नाशिक निश्चित करतील. निवड करावयाच्या एकूण विद्यार्थ्यांपैकी ५०% जागा महिला विद्यार्थ्यांसाठी असतील. तथापि पात्र महिला विद्यार्थी उपलब्ध न झाल्यास त्या जागांवर पुरुष विद्यार्थ्यांची निवड करण्यात येईल.
- v. विद्यार्थी निवडीसंदर्भातील निकष:- प्रथम अर्ज करणाऱ्या व आंतरवासित उपक्रम उपलब्ध करून देणाऱ्या स्थानिक कार्यालयाजवळील महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांना प्राधान्य राहील. तसेच अर्ज करणाऱ्या विद्यार्थ्यांची शैक्षणिक कार्मागरी, आंतरवासितेसाठी आवश्यक असलेले कौशल्य यांचा विचार करून मुलाखतीद्वारे आंतरवासिता विद्यार्थ्यांच्या निवडीसंदर्भातील कार्यवाही संबंधित कार्यकारी अभियंता यांच्या स्तरावर करण्यात येईल.
- vi. आंतरवासिता कार्यक्रमाची रुपरेषा:- आंतरवासिता कार्यक्रमाची रूपरेषा संबंधित अधीक्षक अभियंता निश्चित करतील.
- vii. कार्य अहवाल:- आंतरवासिता उपक्रम समाप्तीच्या अंतिम आठवड्यात प्रशिक्षणार्थींनी प्रशिक्षणाबाबतचा अहवाल संबंधित कार्यकारी अभियंता यांच्याकडे सादर करणे बंधनकारक राहील.
- viii. प्रमाणपत्र:- विद्यार्थ्यांनी आंतरवासिता उपक्रम सामाधानकारकरित्या पूर्ण केल्यानंतर विद्यार्थ्यांना त्याबाबतचे प्रमाणपत्र संबंधित कार्यकारी अभियंता स्तरावरून देण्यात येईल.

३. आंतरवासिता कालावधीत आंतरवासित विद्यार्थ्यांनी अनुपालन करावयाचे वर्तणुक नियम:-

- i. सर्वसाधारणपणे विभागाच्या कर्मचाऱ्यांना लागू असलेले नियमांचे पालन आंतरवासित विद्यार्थ्याकडून केले जाईल.
- ii. आंतरवासित विद्यार्थी विभागाच्या गोपनीयतेचे पालन करेल आणि विभाग, त्याचे कार्य आणि धोरणांशी संबंधित गोपनीय माहिती कोणत्याही व्यक्ती किंवा संस्थेला उघड करणार नाही.
- iii. आंतरवासित विद्यार्थी कोणत्याही बौद्धिक संपत्तीच्या अधिकाराचा दावा करणार नाही, विभागामध्ये केलेल्या कामावर आणि विभागाच्या बौद्धिक मालमत्तेची गोपनीयता काटेकोरपणे राखील. त्याचे उल्लंघन झाल्यास आंतरवासित विद्यार्थी व तो ज्या उच्च शिक्षण संस्थेशी संबंधित आहे ती संस्था कारवाईसाठी पात्र राहील.
- iv. प्रकल्प कार्याच्या परिणामांवर विद्यार्थी आणि संबंधित उच्च शिक्षण संस्था यांचा कोणताही दावा असणार नाही. पेटंट, डिझाईन्स, सॉफ्टवेअर कॉपीराइट (स्रोत कोड) आणि प्रकाशनांमध्ये, प्रकल्पाच्या कामादरम्यान निर्माण होणारे सर्व बौद्धिक संपदा अधिकार जलसंपदा विभागाकडे राहतील.
- v. आंतरवासित विद्यार्थी विभागाच्या पूर्व परवानगीने, त्यांचे कार्य शैक्षणिक संस्थांसमोर आणि सेमिनार/परिषदांमध्ये सादर करू शकतील. तथापि, या प्रयोजनाकरीता विभागासाठी गोपनीय असलेली माहिती कोणत्याही परिस्थितीत उघड करता येणार नाही.
- vi. आंतरवासित विद्यार्थीद्वारे लिहिलेले किंवा प्रकाशित केलेले कोणतेही कागदपत्रे आणि दस्तऐवजांमध्ये अशी चेतावणी असली पाहिजे की दृश्ये/दस्तऐवज ही आंतरवासित विद्यार्थ्याची वैयक्तिक मते आहेत.
- vii. सर्वसाधारणपणे आंतरवासित विद्यार्थी त्रयस्थ पक्षांद्वारे विभागाशी संवाद साधू शकणार नाही किंवा त्याचे प्रतिनिधित्व करू शकणार नाही. तथापि, आंतरवासित विद्यार्थी त्यांच्या भूमिका आणि जबाबदाऱ्यांच्या स्वरूपावर अवलंबून विभागाच्या वतीने त्रयस्थ पक्षांशी संवाद साधू शकतील.
- viii. कोणताही आंतरवासित विद्यार्थी प्रसार माध्यमांशी (प्रिंट आणि इलेक्ट्रॉनिक) विभागाच्यावतीने संवाद साधणार नाही.
- ix. असमाधानकारक कामिंगरी निदर्शनास आल्यास, संबंधित सक्षम प्राधिकारी आंतरवासिता मुदत पूर्ण होण्यापूर्वी आंतरवासित विद्यार्थ्यांकडून प्रकल्पाचे काम काढून घेऊ शकेल.
- x. काही अपरिहार्य कारणामुळे उक्त कालावधी दरम्यान आंतरवासिता उपक्रम पूर्ण करणे शक्य न झाल्यास संबंधीत प्रशिक्षणार्थीने संबंधित कार्यकारी अभियंता यांना लेखी पूर्वसूचना देणे आवश्यक राहील.

४. आंतरवासिता उपक्रमाच्या अटी व शर्ती:-

- i. आंतरवासिता कालावधीत गैरशिस्तीच्या कारणामुळे एखाद्या विद्यार्थ्याचा आंतरवासिता उपक्रम रद्द/समाप्त करण्याचा अधिकार महासंचालक (संप्रजसंवस्), मेरी, नाशिक यांना राहील.
- ii. आंतरवासिता उपक्रमाच्या नियमांत बदल करण्याचा अधिकार जलसंपदा विभागाच्या पूर्व संमतीने महासंचालक (संप्रजसंवसु), मेरी, नाशिक यांना असेल.
- iii. आंतरवासित विद्यार्थ्याला शासकीय कामाच्या संबंधित कोणत्याही त्रयस्त व्यक्तीसोबत किंवा पक्षकारासोबत कोणताही करार/व्यवहार करता येणार नाही.

- iv. आंतरवासिता उपक्रमात भाग घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांना कोणतेही विद्यावेतन/ मानधन, भत्ता किंवा खर्च देय असणार नाही.
- v. विभागातील संबंधित अधीक्षक अभियंता हे आंतरवासिता उपक्रमाचा वार्षिक अहवाल अधीक्षक अभियंता व सहसंचालक, महाराष्ट्र अभियांत्रिकी प्रशिक्षण प्रबोधिनी (META), नाशिक यांना पाठवतील.
- vi. अधीक्षक अभियंता व सहसंचालक, महाराष्ट्र अभियांत्रिकी प्रशिक्षण प्रबोधिनी (META), नाशिक हे नोडल अधिकारी म्हणून काम पाहतील. नोडल अधिकारी आंतरवासिता उपक्रमाचा वार्षिक अहवाल जलसंपदा विभाग, मंत्रालय येथे पाठवतील.
- vii. AICTE पोर्टलवरील नोंदणीच्या अनुषंगाने जलसंपदा विभागाअतंर्गत आंतरवासिता पूर्ण केलेल्या विद्यार्थ्यांचा डेटाबेस (database), त्यांनी तयार केलेले अहवाल इत्यादी माहिती उपलब्ध होण्यासाठी AICTE पोर्टल सोबत जोडणी करणे व त्यानुषंगाने अहवाल तयार करणेबाबतची कार्यवाही महासंचालक (संप्रजसंवस्), मेरी, नाशिक यांच्या निर्देशानुसार ई- प्रशासन मंडळामार्फत करण्यात येईल.
- **५.** सदर आंतरवासिता उपक्रमामध्ये सुलभता व समानता असावी यासाठी कार्यपद्धतीच्या अनुषंगाने आवश्यक परिशिष्टे क्र. १ ते ७ सोबत जोडली असून त्याची तंतोतंत अंमलबजावणी करणे आवश्यक राहिल.

सदर शासन आदेश महाराष्ट्र शासनाच्या <u>www.maharashtra.gov.in</u> या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२५०११५१७५९४८४१२७ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(राखी चव्हाण) अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

- १. मा. राज्यपाल यांचे प्रधान सचिव, राजभवन, मुंबई.
- २. मा. मुख्यमंत्री यांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ३. मा. उपमुख्यमंत्री (नगर विकास, गृहनिर्माण, सार्वजनिक बांधकाम (सार्वजनिक उपक्रम)) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ४. मा. उपमुख्यमंत्री (वित्त व नियोजन, राज्य उत्पादन शुल्क) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ५. मा. मंत्री, जलसंपदा (गोदावरी व कृष्णा खोरे विकास महामंडळ) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ६. मा. मंत्री, जलसंपदा (विदर्भ, तापी व कोकण खोरे विकास महामंडळ) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ७. मा. मंत्री, खारभूमी विकास यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- ८. मा. मुख्य सचिव यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई.
- ९. अपर मुख्य सचिव, जलसंपदा विभाग यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई.
- १०. सचिव, लाक्षेवि/प्रकल्प समन्वय, जलसंपदा विभाग यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई.

- ११. महासंचालक, संकल्पन, प्रशिक्षण, जलविज्ञान, संशोधन व सुरक्षितता, मेरी, नाशिक.
- १२. सर्व कार्यकारी संचालक, जलसंपदा विभाग.
- १३. सर्व सह /उप सचिव, जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- १४.सर्व मुख्य अभियंता, जलसंपदा विभाग.
- १५. सर्व अधीक्षक अभियंता, जलसंपदा विभाग.
- १६. अधीक्षक अभियंता व सहसंचालक, महाराष्ट्र अभियांत्रिकी प्रशिक्षण प्रबोधिनी, नाशिक.
- १७.निवड नस्ती, आ(प्रशि) कार्यासन,जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

Appendix 1 - Offer Letter

- 1. The Intern shall follow the confidentiality protocol of the Department and shall not reveal to any person or organization confidential information relating to the Department, its work, and policies.
- 2. The Intern shall not claim any intellectual property right, of work done at the Department and must strictly keep the confidentiality of Department's intellectual property. Any violation/infringement will be viewed adversely against the intern as well as the institution to which he/she and may invite right action.
- 3. The students and the college/university/educational Institute concerned shall have no claim whatsoever on the results of the project work. The department keeps all intellectual property rights in patents, designs, software copyright (source code) and publications, if any, that may be generated during project work.
- 4. Interns may, with the prior permission of the Department, present their work to academic bodies and at seminars/conferences. However, even for this purpose information that is confidential to the department cannot be revealed under any circumstances.
- 5. Any papers and documents written and/or published by the Intern should carry the warning that the views are the personal views of the intern and do not stand for or reflect the views of the Department.
- 6. The Interns will follow the advice given to them by the Department about representation to the third parties.
- 7. In general, an Intern may not interact with or represent the Department via- vis third parties. However, Interns may specifically interact with third parties on behalf of the Department depending on the nature of their roles and responsibilities.
- 8. No Intern shall interact with or represent the Department to the media (print and electronic).
- 9. Interns shall adhere to workplace norms and abide by ethical standards followed by the Department.
- 10. In case of unsatisfactory performance, the concerned intern may be told by the Department to drop the project work before the completion of the term of internship.
- 11. The internship shall be ended forthwith at any stage if the intern is found to be ineligible and/ or the information supplied is found to be incorrect or on grounds of misconduct.

I have	read 1	the	terms	of	conditions	and	agree	to	abide	by	it.	I hereby	accept	the	offer	of
internsh	nip.															

Date:	Signature:
Place:	Name:

Appendix 2 – Self-Undertaking	
I, student of undertakes as follows:	College, hereby
1. <u>Confidentiality:</u> I acknowledge that during my internship at Department, I may gain access to confidential information, Governmetc. I undertake to maintain the highest level of confidentiality during a I understand that discussing or disclosing any confidential information strictly prohibited.	ent internal procedure, and after my internship.
2. <u>No Claim on Research Work:</u> I acknowledge that any research wo or intellectual property I create or develop during my internship will property of the Water Resources Department. I understand and agree ownership, or right to any such work produced during my internship.	1 remain the exclusive
3. <u>Non-Disclosure of Information:</u> I undertake not to disclose, share, or any information acquired during my internship for personal gain or the individual, organization, or entity. I understand that this non-disclosure beyond the termination of my internship with the Water Resources Dep	he benefit of any other sure obligation extends
4. <u>Return of Materials:</u> Upon the completion or termination of my intereturn all materials, documents, or property belonging to the Water I including any copies or reproductions made during the internship.	1 1 1
5. <u>Compliance with Policies:</u> I undertake that I will comply with regulations of Government of Maharashtra during my internship. I unadhere to these policies may result in the termination of my internship.	-
6. I, acknowledge the 'Certificate of Internship' will be awarded completion of the internship.	to me after successful
By signing this undertaking, I affirm that I have read, understood, and terms and conditions specified herein above.	d agree to abide by the
Date: Intern's Sig	nature:
Place: Name:	

Appendix 3 – Certificate of Internship	

During the period of internship, he/she was working with the roject name/ institution name> and was diligently involved in the tasks and projects assigned. He/she proved commendable commitment, dedication, and initiative-taking attitude.

This certificate is awarded in recognition of his/her hard work, valuable contributions, and eagerness to learn which significantly enriched the organisation. We extend our best wishes in all his/her future endeavours.

Date:

Place:

Name and Signature of Authorised Signatory

Appendix 4 – Orientation Structure

Department Background		
History		
Vision, Mission, and Values		
Department Structure		
Major Projects/ Programmes		

Department Culture
Office Timings and Attendance
Dress Code
Holidays
Lunch and other breaks
Leave policy
Confidentiality policy
Policies on sexual harassment and call and email etiquette
Code of conduct – expected behaviour from interns
Aid provided by the department during internship

Internship Structure
Expectations from Interns
Important Dates and Events
Guidelines for interacting with mentors/ supervisors and other officials
Accessibility to department resources

Appendix 5 – Task Assignment

Mentor Details					
Mentor Name					
Designation					
Email ID					
Phone No.					
Internship Deta	ails				
Start Date					
End Date					
Duration					
Location					
Name of Allotte	ed Interns				
Project/ Institu	tion (assigned to Intern 1)				
Project/ Institu	tion (assigned to Intern 2)				
Tasks (assigned	d to intern 1)				
Task	Details				
Task one					
Task two					
Task three					
Task four					
Task five					
Tasks (assigned	d to intern 2)				
Task	Details				
Task one					
Task two					
Task three					
Task four					
Task five					
Date:		Mentor Signature: Mentor Name:			

Appendix 6 – Internship Work Plan

Intern Det	ails		
Intern Nar	ne		
Office/Divi	ision		
Course			
Year			
Email ID			
Internship	Details		
Start Date			
End Date			
Duration			
Location			
Assigned P	roject/ Institution		
Name of M	lentor/ Supervisor		
Suggested	Work Plan		
Task	Detailed Sub-Tasks	Due Date	Mentor/ Supervisor Review
Task one			
Task two			
Task			
three			

Updated Work Plan					
Tasks	Detailed Sub- tasks	Due Date	Completed (Yes/ No)	Intern Remarks	Mentor/ Supervisor Remark
Task one					
Task two					
Task three					

Mentor Signature:	
Mentor Name:	
	· ·

Appendix 7 – Evaluation of Internship Programme

Criteria	Details
Outcomes of Internship	Did the internship achieve expected goals?
	Percentage of completed task with respect to uncompleted task.
	Reasons behind completion and not-completion of task such as lack of required skill sets in interns, lack of clarity, limited time, lack of resources provided etc.
Application Rate	No. of applications received
Retention Rate	No. of interns who completed internship/ Application Rate
Cost per Hire	Total Cost for hiring one intern